

รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษา จังหวัดกาฬสินธุ์*
MODEL FOR DEVELOPING CREATIVE LEADERSHIP AMONG
ADMINISTRATORS OF EDUCATIONAL INSTITUTIONS UNDER VOCATIONAL
EDUCATION OFFICE KALASIN PROVINCE

จักรกฤษ ภิรมย์¹, กฤษณก ดวงชาตม², ชยากานต์ เรืองสุวรรณ³
Jakkrit Phirom¹, Kritkanok Duangchatom², Chayakan Ruangsuwan³
คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม^{1,2,3}
Faculty of Education, Rajbhat Maha sarakham University^{1,2,3}
Email : jakkritphirom@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาองค์ประกอบและตัวชี้วัด สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็น สร้างรูปแบบ และศึกษาผลการทดลองใช้รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดกาฬสินธุ์ การวิจัยแบ่งออกเป็น 4 ระยะ คือ ระยะที่ 1 ศึกษาองค์ประกอบและตัวชี้วัด กลุ่มผู้ให้ข้อมูล คือ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 7 คน เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบประเมินองค์ประกอบและตัวชี้วัด มีค่าความตรงเชิงเนื้อหาเท่ากับ 1.00 ระยะที่ 2 ศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริหารสถานศึกษาและครู จำนวน 207 คน เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสอบถามสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ มีค่าความตรงเชิงเนื้อหาอยู่ระหว่าง 0.80-1.00 มีค่าความเชื่อมั่นอยู่ระหว่าง 0.95 - 0.98 ระยะที่ 3 การสร้างรูปแบบ กลุ่มผู้ให้ข้อมูล คือ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบประเมินรูปแบบ มีค่าความตรงเชิงเนื้อหาเท่ากับ 1.00 ระยะที่ 4 การศึกษาผลการทดลองใช้รูปแบบ เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบประเมินความพึงพอใจ และแบบประเมินก่อนและหลังการทดลองใช้รูปแบบ มีค่าความตรงเชิงเนื้อหาเท่ากับ 1.00 สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และดัชนีความต้องการจำเป็น

ผลการวิจัยพบว่า 1) ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ มี 5 องค์ประกอบ 68 ตัวชี้วัด และมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด 2) สภาพปัจจุบันของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนสภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับมากที่สุด และค่าดัชนีความต้องการจำเป็น มีค่า 0.26 – 0.60 3) ผลการพัฒนารูปแบบ มี 5 องค์ประกอบ คือ 1) หลักการและเหตุผล 2) วัตถุประสงค์ 3) เนื้อหา 4) กระบวนการพัฒนา และ 5) การประเมินผล โดยรูปแบบมีความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ อยู่ในระดับมากที่สุด 4) ผลการทดลองใช้รูปแบบ ก่อนการทดลองใช้

อยู่ในระดับปานกลาง และหลังการทดลองใช้อยู่ในระดับมากที่สุด และผลการประเมินความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ : ภาวะผู้นำ; สร้างสรรค์; อาชีวศึกษา

ABSTRACT

These purposes of this research were to study the components and indicators, current conditions, desired conditions, and needs; to create a model; and to study the results of a pilot implementation of model for developing creative leadership among administrators of educational institutions under Vocational Education Office Kalasin Province. The research was divided into four phases: Phase 1 studied the components and indicators. The data providers were seven experts. The instrument used was a component and indicator assessment form with a content validity of 1.00. Phase 2 studied the current and desired conditions. The sample group consisted of 207 educational institution administrators and teachers. The instrument used was a current and desired conditions questionnaire with a content validity between 0.80 and 1.00 and a reliability between 0.95 and 0.98. Phase 3 involved creating the model. The data providers were nine experts. The instrument used was a model assessment form with a content validity of 1.00. Phase 4 studied the results of the pilot implementation of the model. The instruments used were a satisfaction assessment form and pre- and post-implementation assessment forms, all with a content validity of 1.00. The statistics used included mean, standard deviation, and the Priority Needs Index.

The results are as followed: 1) Creative leadership comprises 5 components and 68 indicators, demonstrating the highest level of appropriateness. 2) The current state of creative leadership is at a moderate level, while the desired state is at the highest level. The Priority Needs Index (PNI) ranges from 0.26 to 0.60. 3) The developed model consists of 5 components: 1) Rationale, 2) Objectives, 3) Content, 4) Development Process, and 5) Evaluation. The model demonstrates the highest levels of suitability, feasibility, and utility. 4) The results of the model implementation showed that the level before the implementation was moderate, while the level after the implementation was the highest. The satisfaction assessment also revealed the highest level of satisfaction.

Keywords : Leadership; Creativity; Vocational education.

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

การปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สาม (พ.ศ. 2562-2571) มีเป้าหมายในการปรับปรุงระบบการศึกษาในประเทศไทย เพื่อให้คนไทยได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพ มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ในปี 2561 ได้กำหนดกรอบการปฏิรูปการศึกษา โดยมุ่งการพัฒนาคุณภาพคนไทยให้เป็นคนที่เก่ง ดี และมีความสุข รักษาความเป็นไทยและทราบข้อมูลทันสถานการณ์ทั่วโลก พัฒนาคุณภาพครูให้เป็นครูที่มีความพร้อมด้านจิตวิญญาณ และเป็นวิชาชีพชั้นสูง พัฒนาสถานศึกษาให้เป็นแหล่งเรียนรู้ที่มีคุณภาพ และพัฒนาสิ่งอื่น ๆ เช่น ห้องสมุด พิพิธภัณฑ์ สวนสัตว์ อุทยานวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีให้เป็นศูนย์เรียนรู้สำหรับ ประชาชนทั่วไป พัฒนาการบริหารจัดการให้มีความคล่องตัวและอิสระมากที่สุด กับการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารจัดการของสถานศึกษาไปพร้อม ๆ กัน (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2554) ระบบการศึกษาและการเรียนรู้มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาประเทศ โดยเชื่อมโยงกับระบบอื่น ๆ เช่น เศรษฐกิจ สังคม การเมือง การเกษตร สาธารณสุข และการจ้างงาน ดังนั้น การปฏิรูปการศึกษาจึงมีความจำเป็นเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ เน้นการบริหารจัดการและการศึกษาแบบมีส่วนร่วม ปรับปรุงคุณภาพการเรียนรู้ และเพิ่มโอกาสทางการศึกษา (มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี, 2557) ทั้งนี้ในองค์กรหนึ่ง อาจจะมีผู้นำได้หลายคน ซึ่งผู้นำแต่ละคนจะแสดงบทบาทการใช้ภาวะผู้นำในลักษณะต่าง ๆ โดยบทบาทภาวะผู้นำนี้ จึงมิได้จำเพาะเจาะจงแต่ผู้บริหารเท่านั้น แต่หน้าที่ของผู้บริหาร คือ การสร้างโอกาสการเรียนรู้ให้แก่คนในองค์กร เพื่อให้คนเหล่านี้ได้พัฒนาตนเองเข้าสู่ความเป็นผู้นำที่สร้างสรรค์ (สุนทร สุวรรณพร, 2566) ดังนั้น ผู้บริหารจึงมีความรับผิดชอบในการสร้างโอกาสในการเรียนรู้ให้กับครูหรือบุคลากร ซึ่งจะช่วยให้พวกเขาสามารถพัฒนาตนเองให้เป็นผู้ที่มีประสิทธิภาพและเป็นผู้นำของผู้นำได้ ซึ่งรวมถึงการเป็นผู้นำองค์กร การนำผู้นำ การนำการเรียนรู้ การสร้างความไว้วางใจ การส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ การจัดลำดับความสำคัญของผู้คนและกระบวนการ การสร้างเครือข่ายการศึกษา การส่งเสริมความสามัคคีในองค์กร การมอบอำนาจการตัดสินใจ และการให้โอกาสสำหรับความเป็นผู้นำในบทบาทต่าง ๆ (สุเทพ พงศ์ศรีวัฒน์, 2562)

คุณสมบัติความเป็นผู้นำที่สร้างสรรค์ มีความจำเป็นต่อผู้นำด้านการศึกษาทุกระดับ รวมทั้งผู้บริหารในภาคการศึกษา คุณสมบัติเหล่านี้ควรได้รับการพัฒนาและส่งเสริม เพื่อสร้างผู้นำที่มีความกระตือรือร้น มีวิสัยทัศน์ ทำงานเป็นทีม มีทัศนคติเชิงบวก และสามารถปรับตัวได้ (สุเทพ พงศ์ศรีวัฒน์, 2562) นอกจากนี้ แนวทางการจัดการการศึกษายังระบุว่า ผู้บริหารในทุกระดับ ต้องมีคุณสมบัติความเป็นผู้นำที่ดีที่เหมาะสมกับสถานการณ์ทั้งในปัจจุบันและอนาคต ผู้นำเหล่านี้ต้องอาศัยกระบวนการกลุ่ม แบ่งปันความรับผิดชอบ ริเริ่มและจัดการการเปลี่ยนแปลง และมีส่วนร่วมอย่างแข็งขันในการสร้างองค์กรแห่งการเรียนรู้ภายในโรงเรียน ต้องจัดการทุกด้านของการบริหาร รวมถึงการบริหารทั่วไป การบริหารวิชาการ การบริหารงบประมาณ และการบริหารบุคลากร เพื่อให้บรรลุมาตรฐานคุณภาพตามที่กฎหมายกำหนด สิ่งสำคัญคือ การบริหารควรเน้นที่การให้ประโยชน์แก่ผู้เรียน และควรมีการเปลี่ยนแปลงไปสู่ทิศทางการศึกษาใหม่ ที่เสริมพลังให้ผู้เรียนมีความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม ซึ่งจะนำไปสู่การผลิตเยาวชนรุ่นใหม่ที่มีความคิดสร้างสรรค์ในที่สุด โดยจากผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารที่มีอายุและระดับประสบการณ์ต่างกัน จะมีระดับคุณสมบัติความเป็นผู้นำเชิงสร้างสรรค์ต่างกัน ทั้งนี้ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณสมบัติความเป็นผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหาร

อาชีวศึกษาในระดับสูง ได้แก่ แรงจูงใจภายใน สภาพแวดล้อมที่เปิดกว้าง และความรู้ที่ลึกซึ้ง (คตีพงษ์ อ่อนไชย และคณะ, 2565) ดังนั้น ผู้บริหารจึงต้องมีคุณสมบัติความเป็นผู้นำเชิงสร้างสรรค์ที่เข้มแข็ง เพื่อปรับเปลี่ยนกระบวนการทำงานและนำพาองค์กรสู่ความสำเร็จในด้านผลผลิตและประสิทธิภาพ

การปฏิรูปการศึกษามีปัญหาหลายประการ จากงานวิจัยในอดีตแสดงให้เห็นว่าปัญหาสำคัญที่จำเป็นต้องปรับปรุงในด้านการศึกษา คือการสร้างผู้นำด้านการศึกษาที่ตระหนักถึงความจำเป็นในการปฏิรูปการศึกษาอย่างครอบคลุม ซึ่งควรพัฒนาอย่างสร้างสรรค์ทั้งในแง่ของวิธีการและเป้าหมาย (ธีระ รุญเจริญ, 2550) และอดีตนายกรัฐมนตรี (นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ) เน้นย้ำถึงความสำคัญของการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่ 2 ในสุนทรพจน์เรื่อง “ทศวรรษที่ 2 ของการปฏิรูปการศึกษา: ความท้าทายและแนวทางแก้ไข” โดยระบุว่าผู้นำด้านการศึกษามีบทบาทสำคัญในการกำหนดคุณภาพของคนไทยและการสร้างการเรียนรู้ตลอดชีวิต เพื่อยกระดับคุณภาพของคนรุ่นใหม่ จำเป็นต้องพัฒนาคุณภาพของคนไทย ยกกระดับพัฒนาครู ปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานของโรงเรียน และยกระดับทักษะความเป็นผู้นำและการบริหารจัดการของผู้นำด้านการศึกษาอย่างต่อเนื่อง (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2554) และจากการที่ประเทศไทยเข้าร่วมโครงการประเมินนักเรียนนานาชาติ (Programme for International Student Assessment) เพื่อประเมินคุณภาพของระบบการศึกษาและความสามารถของนักเรียนในการใช้ความรู้และทักษะในชีวิตจริง PISA โดยประเมินความสามารถในการอ่านออกเขียนได้ของนักเรียนใน 3 ด้าน ได้แก่ การอ่าน คณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ ซึ่งเกี่ยวข้องกับการคิดวิเคราะห์และการคิดเชิงสร้างสรรค์ ซึ่งมีความสำคัญต่ออนาคต การประเมินนี้ครอบคลุมมากกว่าการเรียนรู้ตามหลักสูตรในโรงเรียนและมาตรฐานการศึกษาระดับชาติ โดยใช้ผลการทดสอบและข้อมูลนักเรียน รวมถึงข้อมูลเกี่ยวกับนโยบายของโรงเรียน การจัดการ และแนวทางการสอนจากผู้บริหาร เพื่อรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับคุณภาพการศึกษาในประเทศ ข้อมูลนี้จะนำไปใช้ในการประเมินและพัฒนาแนวทางการศึกษา การพัฒนาหลักสูตร การอบรมครู การพัฒนาบุคลากรทางการศึกษา และการสร้างหลักปฏิบัติในการสอนที่มีคุณภาพในประเทศให้สอดคล้องกับมาตรฐานสากล (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2567) ดังนั้น การพัฒนาผู้นำการศึกษาทุกระดับชั้นจึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง เพื่อให้ผู้เรียนเป็นคนไทยยุคใหม่ที่สามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง รักการอ่าน มีทัศนคติในการเรียนรู้ตลอดชีวิต มีทักษะในการแก้ปัญหา มีความคิดสร้างสรรค์ เห็นความสำคัญของส่วนรวม มีทักษะในการสื่อสาร ทำงานเป็นทีม มีวินัย มีจิตสาธารณะ มีคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม มีจิตสำนึก ภูมิใจในความเป็นไทย และปรับตัวให้เข้ากับโลกที่เปลี่ยนแปลงไป ผู้นำมีความสำคัญอย่างยิ่งในการขับเคลื่อนองค์กรและสังคม นำพาผู้อื่นไปสู่เป้าหมายที่ตั้งใจไว้ โดยใช้คุณสมบัติและความสามารถด้านความเป็นผู้นำที่มีอยู่ ผู้นำจำเป็นต้องชี้แจงองค์กรหรือบุคคลให้ประสบความสำเร็จและใช้อิทธิพลของตนชักจูงผู้อื่นให้ทำตาม เพื่อบรรลุเป้าหมายร่วมกัน และนำองค์กรไปสู่การเปลี่ยนแปลงในโลกยุคใหม่ที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว องค์กรทุกองค์กรต้องการผู้นำที่มีความสามารถ มีคุณสมบัติเหมาะสม และมีพลังในการขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงในเชิงบวก เพื่อให้สังคมปรับตัวได้ดีกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วและรุนแรงในหลากหลายด้าน ดังนั้น การสร้างผู้นำที่มีความสามารถและทรงพลังเพื่อขับเคลื่อนองค์กรสู่การเปลี่ยนแปลงที่สร้างสรรค์จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งในโลกยุคใหม่

จากการสำรวจและวิเคราะห์ปัญหาของการบริหารจัดการศึกษาของสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ในจังหวัดกาฬสินธุ์ โดยสำนักติดตามและประเมินผลการอาชีวศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา, 2566) พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดกาฬสินธุ์ ส่วนใหญ่ยังขาดภาวะผู้นำในด้านการสร้างทีมงานที่มีประสิทธิภาพ เพราะไม่ได้รับการพัฒนาภาวะผู้นำอย่างเป็นระบบผู้บริหารสถานศึกษา ครูและ บุคลากรในสถานศึกษาไม่ได้รับการพัฒนาตนเองให้ปฏิบัติงานอย่างสร้างสรรค์ การปฏิบัติงานหลักของสถานศึกษา ได้แก่ ฝ่ายบริหารทรัพยากร ฝ่ายแผนงานและความร่วมมือ ฝ่ายพัฒนากิจการนักเรียน นักศึกษา และ ฝ่ายวิชาการ ยังไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การบริหารงานฝ่ายวิชาการ ซึ่งถือเป็นหัวใจของสถานศึกษา ส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนต่ำกว่ามาตรฐาน แสดงให้เห็นถึงคุณภาพการ บริหารจัดการศึกษาที่อยู่ในเกณฑ์ที่ต้องปรับปรุง อันเนื่องมาจากการขาดประสิทธิภาพในการบริหารจัดการศึกษาเป็นปัญหาสำคัญที่จะต้องหาแนวทางแก้ไข พัฒนาอย่างเร่งด่วนเพราะหาก ผู้เรียนยังมีปัญหาด้านการเรียนรู้และปัญหาด้านพฤติกรรม ก็ยากที่จะพัฒนาตนเองให้มีคุณภาพ ต่อไปได้การแก้ปัญหาต่าง ๆ เหล่านี้ จำเป็นจะต้องมีผู้นำสถานศึกษาที่มีความรู้ความสามารถ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ พร้อมทั้งจะดำเนินการยกระดับคุณภาพมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาให้สูงขึ้น ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษา จึงจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์เพื่อการพัฒนาเป็นผู้นำยุคใหม่ ในสถานศึกษามีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์มีวิสัยภาวะในการเป็นผู้นำสูงกล้าตัดสินใจและมุ่งผลสำเร็จสามารถกระตุ้นให้ครู และบุคลากรทำงานร่วมกันอย่างเต็มศักยภาพโดยมีเป้าหมายคือ ผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาสูงขึ้นผู้เรียนมีคุณภาพ อยู่ในสังคมอย่างมีความสุข ขณะเดียวกันก็ต้องทำให้ทุกคนเกิดความพึงพอใจในการทำงานด้วยกระบวนการบริหารจัดการที่ดีมีประสิทธิภาพ

ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งมีภารกิจหลักในการบริหารจัดการศึกษา บังคับบัญชา กำกับดูแล การปฏิบัติหน้าที่ของครูและบุคลากรทางการศึกษาในสถานศึกษา รวมทั้งการส่งเสริมสนับสนุนพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาให้มีความรู้ ความสามารถในการจัดการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เกิดการพัฒนาอย่างเต็มตามศักยภาพได้วันนวัตกรรมสิ่งประดิษฐ์ ของคนรุ่นใหม่ ข้าพเจ้าในฐานะบุคลากรทางการศึกษา ที่ปฏิบัติงานในสถาบันอาชีวศึกษา จึงมีความสนใจศึกษาแนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ นำมาใช้พัฒนารูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดกาฬสินธุ์ เพื่อเพิ่มขีดความสามารถให้กับผู้บริหารสถานศึกษา ในการบริหารจัดการศึกษาระดับอาชีวศึกษา ให้บรรลุเป้าหมาย ตามเจตนารมณ์ ของการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สาม อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาองค์ประกอบและตัวชี้วัดของการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา

2.2 เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดกาฬสินธุ์

2.3 เพื่อสร้างรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดกาฬสินธุ์

2.4 เพื่อศึกษาผลการทดลองใช้รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดกาฬสินธุ์

3. ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

3.1 ได้ทราบองค์ประกอบและตัวชี้วัดของการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อนำมาใช้กำหนดขอบเขตของการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา

3.2 ได้ทราบสภาพการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดกาฬสินธุ์ ความต้องการในการพัฒนา แล้วนำไปเป็นข้อมูลในการพิจารณาการยกระดับการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา

3.3 ได้รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดกาฬสินธุ์ ที่จะนำไปใช้ในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา

3.4 ได้ทราบผลการทดลองใช้รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดกาฬสินธุ์ ที่จะนำไปใช้ยืนยันประสิทธิภาพ ประสิทธิผลของการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา

4. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษา จังหวัดกาฬสินธุ์ ผู้วิจัยได้ใช้ระเบียบวิธี โดยเป็นการวิจัยและพัฒนา แบ่งขั้นตอนการวิจัยออกเป็น 4 ระยะ ดังนี้ คือ

4.1 ระยะที่ 1 ศึกษาองค์ประกอบและตัวชี้วัดของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา เป็นการศึกษาเกี่ยวกับองค์ประกอบและตัวชี้วัดของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา โดยผู้วิจัยได้ทำการสังเคราะห์ จากการศึกษาเอกสาร งานวิจัยเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ รวมทั้งการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 7 คน โดยใช้แบบสัมภาษณ์ ซึ่งมีลักษณะเป็นแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างเพื่อศึกษาองค์ประกอบและตัวชี้วัดของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ จากนั้นผู้วิจัยได้นำผลการศึกษาเอกสารและการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ นำมาสังเคราะห์องค์ประกอบและตัวชี้วัดของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ แล้วนำผลการสังเคราะห์มาทำการยืนยันองค์ประกอบและตัวชี้วัดจากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 7 คน โดยใช้แบบประเมินองค์ประกอบและตัวชี้วัด ซึ่งมีลักษณะเป็นแบบประเมินชนิดมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ โดยมีค่าความตรงเชิงเนื้อหาเท่ากับ 1.00 แล้วนำผลการประเมินมาวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

4.2 ระยะที่ 2 ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดกาฬสินธุ์ เป็นการศึกษาเกี่ยวกับระดับที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน ระดับที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดกาฬสินธุ์

โดยกลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริหารสถานศึกษา และครู จำนวน จำนวน 207 คน ได้มาโดยการกำหนดขนาดตามจำนวนกลุ่มตัวอย่างในตารางของเครซีและมอร์แกน จากนั้นดำเนินการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) จนได้กลุ่มตัวอย่างตามจำนวนที่ต้องการ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดกาฬสินธุ์ ซึ่งเป็นแบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ตามแนวคิดของลิเคิร์ต (Likert Type) เกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งมีค่าความตรงเชิงเนื้อหาอยู่ระหว่าง 0.80-1.00 โดยสภาพปัจจุบัน มีค่าอำนาจจำแนก อยู่ระหว่าง 0.40 - 0.76 และค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.98 ส่วนสภาพที่พึงประสงค์ มีค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง 0.44 - 0.94 และค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.95 ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง โดยการจัดทำหนังสือขอความอนุเคราะห์ตอบแบบสอบถาม แล้วจัดส่งไปยังสถานศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่างทางไปรษณีย์ แล้วดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง รวมทั้งการรวบรวมทางไปรษณีย์ จากนั้นนำแบบสอบถามที่ได้รับกลับคืนมาตรวจสอบ แล้ววิเคราะห์ข้อมูล เพื่อหาค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และดัชนีความต้องการจำเป็น

4.3 ระยะที่ 3 สร้างรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดกาฬสินธุ์ เป็นการศึกษาดูงานด้านการบริหารสถานศึกษา และการสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งดำเนินการ 2 ขั้นตอน คือ

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาดูงานด้านการบริหารสถานศึกษา ในสถานศึกษาที่ผู้บริหารได้รับรางวัลทรงคุณค่า หรือผู้บริหารสถานศึกษาดีเด่น ระดับชาติ จำนวน 3 แห่ง กลุ่มผู้ให้ข้อมูล คือ ผู้บริหารสถานศึกษาต้นแบบที่มีการปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practice) จำนวน 3 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) เพื่อศึกษาแนวทางในการบริหารสถานศึกษา ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับองค์ประกอบของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา เครื่องมือวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์ ซึ่งมีลักษณะแบบกึ่งโครงสร้าง โดยมีค่าความตรงเชิงเนื้อหาเท่ากับ 1.00 ด้วยวิธีการสัมภาษณ์แบบกลุ่ม (Group interview) เกี่ยวกับการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา และใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) แล้วนำข้อมูลที่ได้มาสังเคราะห์ร่วมกับข้อมูลในระยะที่ 2 เพื่อสร้างรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา ตามองค์ประกอบของรูปแบบ

ขั้นตอนที่ 2 การสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) เพื่อประเมินรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา เครื่องมือวิจัย คือ แบบประเมินรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อศึกษาความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบ ซึ่งมีค่าความตรงเชิงเนื้อหาเท่ากับ 1.00 ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยจัดทำหนังสือราชการ และติดต่อขอความอนุเคราะห์ผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อกำหนดวันในการสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ แล้วดำเนินการจัดสัมมนา จากนั้นนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ เพื่อหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

4.4 ระยะที่ 4 ศึกษาผลการทดลองใช้รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดกาฬสินธุ์ เป็นการทดลองใช้รูปแบบพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดกาฬสินธุ์ และการประเมินรูปแบบ ซึ่งดำเนินการ 2 ขั้นตอน คือ

ขั้นตอนที่ 1 การทดลองใช้รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา โดยกลุ่มเป้าหมายเป็นบุคลากรในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดกาฬสินธุ์ จำนวน 13 แห่ง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และครู จำนวน 13 คน เพื่อร่วมวิจัยในการนำรูปแบบไปใช้ เครื่องมือวิจัย คือ รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดกาฬสินธุ์ และแบบประเมินความพึงพอใจ ซึ่งมีค่าความตรงเชิงเนื้อหาเท่ากับ 1.00 แล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์เพื่อหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ขั้นตอนที่ 2 การประเมินรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา โดยกลุ่มผู้ให้ข้อมูล เป็นผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) เพื่อร่วมประเมินผลการทดลองใช้รูปแบบ เครื่องมือวิจัย คือ แบบประเมินก่อนและหลังการทดลองใช้รูปแบบ ซึ่งมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ซึ่งมีค่าความตรงเชิงเนื้อหาเท่ากับ 1.00 แล้วนำข้อมูลวิเคราะห์เพื่อหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

5. ผลการวิจัย

5.1 ผลการศึกษาองค์ประกอบและตัวชี้วัด พบว่า ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบหลัก 20 องค์ประกอบย่อย 68 ตัวชี้วัด ได้แก่ 1) ด้านการมีความยืดหยุ่นและปรับตัว จำนวน 5 องค์ประกอบย่อย 15 ตัวชี้วัด 2) ด้านการมีวิสัยทัศน์ จำนวน 5 องค์ประกอบย่อย 20 ตัวชี้วัด 3) ด้านการมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ จำนวน 4 องค์ประกอบย่อย 15 ตัวชี้วัด 4) ด้านการสร้างควมไว้วางใจ จำนวน 3 องค์ประกอบย่อย 9 ตัวชี้วัด และ 5) ด้านการมีแรงบันดาลใจ จำนวน 3 องค์ประกอบย่อย 9 ตัวชี้วัด และผลการประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบและตัวชี้วัดการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา ในภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุด

5.2 ผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่า ในภาพรวมสภาพปัจจุบันของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ อยู่ในระดับปานกลาง และทุกด้านอยู่ในระดับปานกลาง เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากสูงไปต่ำ คือ 1) ด้านการมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ 2) ด้านการมีแรงบันดาลใจ 3) ด้านการสร้างควมไว้วางใจ 4) ด้านการมีวิสัยทัศน์ และด้านการมีความยืดหยุ่นและปรับตัว ตามลำดับ ส่วนในภาพรวมสภาพที่พึงประสงค์ อยู่ในระดับมากที่สุด และทุกด้านอยู่ในระดับมากที่สุด เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากสูงไปต่ำ คือ 1) ด้านการมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ 2) ด้านการสร้างควมไว้วางใจ 3) ด้านการมีความยืดหยุ่นและปรับตัว 4) ด้านการมีวิสัยทัศน์ และ 5) ด้านการมีแรงบันดาลใจ ตามลำดับ และความต้อการจำเป็น พบว่า มีค่าเท่ากับ 0.48 เรียงลำดับได้จากค่าสูงไปต่ำ คือ 1) ด้านการมีความยืดหยุ่นและปรับตัว 2) ด้านการมีวิสัยทัศน์ 3) ด้านการสร้างควมไว้วางใจ 4) ด้านการมีแรงบันดาลใจ และ 5) ด้านการมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ตามลำดับ รายละเอียดดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์

การพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษา จังหวัดกาฬสินธุ์	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์			ความจำเป็น	ลำดับความจำเป็นต่อการพัฒนา
	\bar{X}	S.D.	ระดับ	\bar{X}	S.D.	ระดับ		
	ด้านการมีความยืดหยุ่นและปรับตัว	3.18	0.37	ปานกลาง	4.85	0.34		
ด้านการมีวิสัยทัศน์	3.18	0.39	ปานกลาง	4.84	0.32	มากที่สุด	0.5114	2
ด้านการมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์	3.36	0.47	ปานกลาง	4.90	0.28	มากที่สุด	0.4561	5
ด้านการสร้างความไว้วางใจ	3.26	0.44	ปานกลาง	4.87	0.32	มากที่สุด	0.4912	3
ด้านการมีแรงบันดาลใจ	3.28	0.44	ปานกลาง	4.80	0.39	มากที่สุด	0.4622	4
รวม	3.25	0.42	ปานกลาง	4.85	0.33	มากที่สุด	0.4893	

5.3 รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดกาฬสินธุ์ที่พัฒนาขึ้น เรียกว่า AVCTI Model ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักการและเหตุผล 2) วัตถุประสงค์ 3) เนื้อหา ประกอบด้วย 3.1) การมีความยืดหยุ่นและปรับตัว 3.2) การมีวิสัยทัศน์ 3.3) การสร้างความไว้วางใจ 3.4) การมีแรงบันดาลใจ 3.5) การมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ 4) กระบวนการพัฒนา ประกอบด้วย 4.1) การประชุมเชิงปฏิบัติการ 4.2) ศึกษาดูงาน 4.3) การเรียนรู้โดยการปฏิบัติจริง และ 5) การประเมินผล โดยผลการประเมินรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดกาฬสินธุ์ ด้านความเหมาะสมด้านความเป็นไปได้ และด้านความเป็นประโยชน์ พบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน

5.4 ผลการทดลองใช้การพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดกาฬสินธุ์ มีดังนี้

5.4.1 รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่า ก่อนการทดลองใช้ ในภาพรวมและรายข้อทุกข้ออยู่ในระดับปานกลาง และหลังการทดลองใช้ ในภาพรวมและรายข้อทุกข้ออยู่ในระดับมากที่สุด

5.4.2 ความพึงพอใจในการทดลองใช้รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่า ในภาพรวมและรายข้อทุกข้ออยู่ในระดับมากที่สุด

6. อภิปรายผลการวิจัย

6.1 จากผลการศึกษาองค์ประกอบและตัวชี้วัด พบว่า ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบหลัก 20 องค์ประกอบย่อย 68 ตัวชี้วัด ได้แก่ 1) ด้านการมีความยืดหยุ่นและปรับตัว จำนวน 5 องค์ประกอบย่อย 15 ตัวชี้วัด 2) ด้านการมีวิสัยทัศน์ จำนวน 5 องค์ประกอบย่อย 20 ตัวชี้วัด 3) ด้านการมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ จำนวน 4 องค์ประกอบย่อย 15 ตัวชี้วัด 4) ด้านการสร้างควมไว้วางใจ จำนวน 3 องค์ประกอบย่อย 9 ตัวชี้วัด และ 5) ด้านการมีแรงบันดาลใจ จำนวน 3 องค์ประกอบย่อย 9 ตัวชี้วัด และผลการประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบและตัวชี้วัดการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา ในภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุด เหตุที่เป็นเช่นนี้เนื่องจาก ผู้วิจัยได้ดำเนินการสังเคราะห์องค์ประกอบและตัวชี้วัดการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา จากเอกสาร ตำรา หลักการแนวคิดของนักวิชาการที่เป็นที่ยอมรับเชื่อถือได้ พร้อมกับสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้และความเชี่ยวชาญที่มีความรู้ความสามารถเกี่ยวกับประเด็นภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 3 กลุ่ม คือ 1) กลุ่มอาจารย์ที่ปฏิบัติการสอนในสถาบันอุดมศึกษาในกำกับของรัฐ 2) กลุ่มผู้บริหารการศึกษา และ 3) กลุ่มผู้บริหารสถานศึกษา จึงเห็นได้ว่าการบริหารและจัดการศึกษาในยุคโลกาภิวัตน์ ผู้บริหารการศึกษาและผู้บริหารสถานศึกษา จำต้องมีภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ที่ดีและเหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบันและในอนาคตทั้งนี้ผู้นำดังกล่าว จะต้องเป็นผู้นำที่มีภาวะผู้นำทางการศึกษาในเรื่องความยืดหยุ่นและปรับตัว การมีวิสัยทัศน์ การมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ การกระจายอำนาจการตัดสินใจ การสร้างควมไว้วางใจ การสร้างแรงบันดาลใจ ความน่าเชื่อถือ และมีความสามารถทางความคิด (ธีระ รุญเจริญ, 2550) ซึ่งผลการสังเคราะห์องค์ประกอบและตัวชี้วัดของการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดกาฬสินธุ์ ได้รับการประเมินและยืนยันโดยผู้ทรงคุณวุฒิ จึงได้องค์ประกอบและตัวชี้วัดที่มีความถูกต้อง สมบูรณ์ มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับงานวิจัยของ พงษ์ศักดิ์ บุญแก้ว และคณะ (2566) ได้ศึกษาการพัฒนาโปรแกรมพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา พบว่า ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ มีองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ ด้านจินตนาการ ด้านความยืดหยุ่น ด้านความไว้วางใจ ด้านวิสัยทัศน์ และด้านมุ่งความสำเร็จ โดยผลการประเมินองค์ประกอบและตัวชี้วัด มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด

6.2 จากผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่า สภาพปัจจุบันของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ ในภาพรวมและรายด้านทุกด้านอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนสภาพที่พึงประสงค์ ในภาพรวมและรายด้านทุกด้านอยู่ในระดับมากที่สุด และความต้องการจำเป็น พบว่า มีค่าเท่ากับ 0.48 เรียงลำดับได้จากค่าสูงไปต่ำ คือ 1) ด้านการมีความยืดหยุ่นและปรับตัว 2) ด้านการมีวิสัยทัศน์ 3) ด้านการสร้างควมไว้วางใจ 4) ด้านการมีแรงบันดาลใจ และ

5) ด้านการมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ตามลำดับ เหตุที่เป็นเช่นนี้เนื่องจาก การปฏิบัติงานของผู้บริหารสถานศึกษา ได้เกิดการเรียนรู้และพัฒนาตามองค์ประกอบบางส่วนของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ อันเกิดขึ้นจากกระบวนการอันเป็นความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างเป็นขั้นตอน และเป็นระบบ ซึ่งเป็นกระบวนการทำงานของสมองอย่างเป็นขั้นตอนตั้งแต่เริ่มต้นจนสามารถแก้ปัญหาได้สำเร็จ จนเกิดเป็นความคิดสร้างสรรค์ในลักษณะของบุคคล อันเป็นการมองเห็นลักษณะของบุคคลที่มีความคิดสร้างสรรค์ รวมไปถึงมีความฉลาดกระตือรือร้น ตื่นตัวกับความต้องการของบุคคลอื่นเข้าใจงานมีทักษะการสื่อสารที่ดี มีความคิดริเริ่มชอบแก้ปัญหา มีความเชื่อมั่นในตนเอง มีความรับผิดชอบ และมีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูง อันเป็นองค์ประกอบของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ (รังสรรค์ ประเสริฐศรี, 2551) จึงเป็นผลให้ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของแต่ละบุคคลจะมีมากน้อยไม่เท่ากัน ขึ้นอยู่กับประสบการณ์ในการทำงาน ทำให้สภาพปัจจุบันของการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา ในภาพรวมจึงอยู่ในระดับปานกลาง ดังนั้นเมื่อศึกษาสภาพที่พึงประสงค์ในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา จึงมีความต้องการที่จะต้องพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ ด้วยการพัฒนาความสามารถของบุคคลแต่ละบุคคล โดยมุ่งเน้นการพัฒนาศักยภาพรายบุคคล ในขณะที่เดียวกันก็ต้องพัฒนาบุคคลให้มีประสิทธิภาพ ในบทบาทของผู้นำและกระบวนการนำซึ่งจะมีทั้งบทบาทที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ แต่อย่างไรก็ตามบุคคลต่างก็สามารถเรียนรู้และเจริญก้าวหน้าไปสู่แนวทางที่บังเกิดประสิทธิผลได้ (McCauley, 1998) ดังนั้นสภาพที่พึงประสงค์ของการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดกาฬสินธุ์ ในภาพรวมจึงอยู่ในระดับมากที่สุด ส่งผลให้ผู้บริหารสถานศึกษา มีความต้องการจำเป็นในการพัฒนา ด้านการมีความยืดหยุ่นและปรับตัว มากที่สุด รองลงมาคือ ด้านการมีวิสัยทัศน์ ด้านการสร้างความไว้วางใจ ด้านการมีแรงบันดาลใจ และด้านการมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ตามลำดับ สอดคล้องกับงานวิจัยของภาสุณีย์ คำพันธ์ (2566) ได้ศึกษาการพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาภาคกาฬสินธุ์ พบว่า สภาพที่พึงประสงค์ของการเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด และความต้อการจำเป็นในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา เรียงลำดับความต้อการจำเป็นจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านความคิดสร้างสรรค์ ด้านความยืดหยุ่นและการปรับตัว ด้านการมีวิสัยทัศน์ ด้านการคำนึงถึงปัจเจกบุคคล และด้านความสามารถในการแก้ปัญหา

6.3 จากผลการศึกษารูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่า รูปแบบที่พัฒนาขึ้น เรียกว่า AVCTI Model ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักการและเหตุผล 2) วัตถุประสงค์ 3) เนื้อหา ประกอบด้วย 3.1) การมีความยืดหยุ่นและปรับตัว 3.2) การมีวิสัยทัศน์ 3.3) การสร้างความไว้วางใจ 3.4) การมีแรงบันดาลใจ 3.5) การมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ 4) กระบวนการพัฒนา ประกอบด้วย 4.1) การประชุมเชิงปฏิบัติการ 4.2) ศึกษาดูงาน 4.3) การเรียนรู้โดยการปฏิบัติจริง และ 5) การประเมินผล โดยผลการประเมินรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดกาฬสินธุ์ ด้านความเหมาะสม ด้านความเป็นไปได้ และด้านความเป็นประโยชน์ พบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน เหตุที่เป็นเช่นนี้เนื่องจาก รูปแบบที่

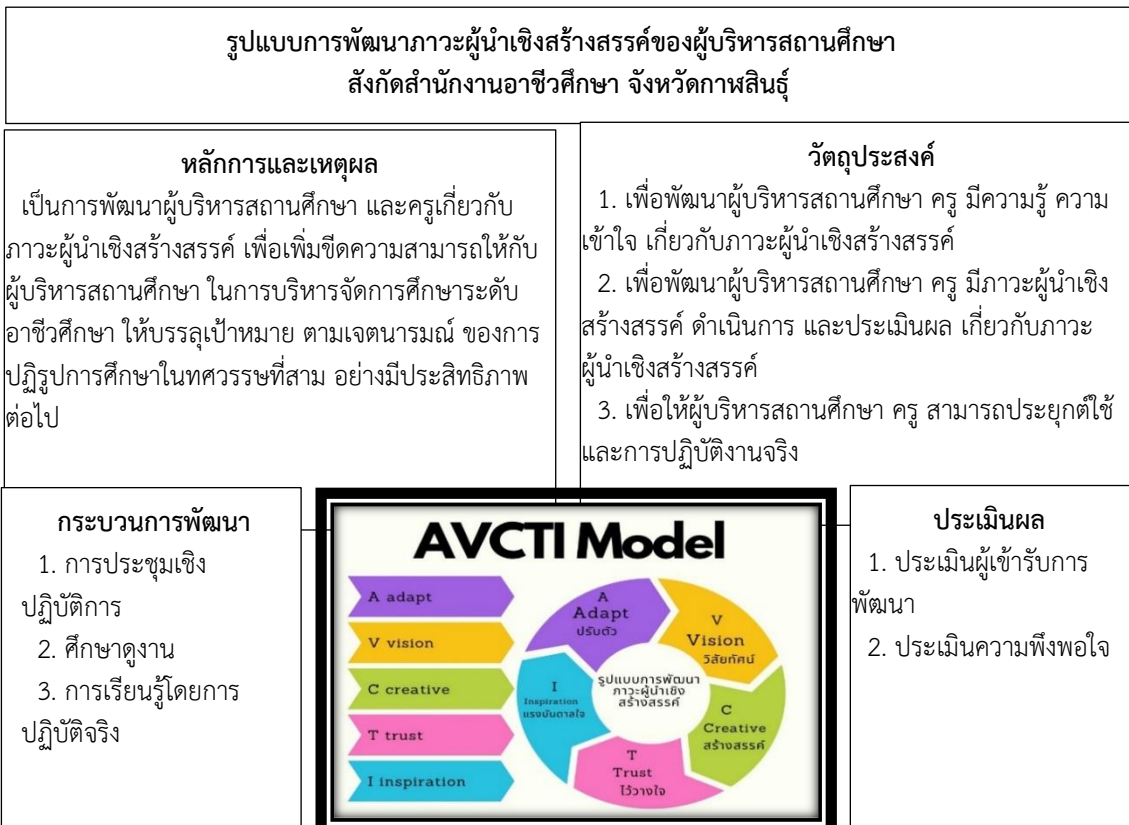
พัฒนาขึ้น เป็นรูปแบบภายใต้องค์ประกอบของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ ที่เกิดขึ้นจากการศึกษาเอกสาร ฐานงานศึกษาที่มีการปฏิบัติที่เป็นเลิศ โดยมุ่งเน้นประเด็นที่มีค่าดัชนีความต้องการจำเป็นมากที่สุดของแต่ละด้านมาศึกษาในเชิงลึก นำมาสร้างรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา ตามองค์ประกอบของการสร้างรูปแบบ คือ หลักการและเหตุผล วัตถุประสงค์ เนื้อหา ในหน่วยที่ 1 การมีความยืดหยุ่นและปรับตัว หน่วยที่ 2 การมีวิสัยทัศน์ หน่วยที่ 3 การมีความคิดริเริ่ม สร้างสรรค์ หน่วยที่ 4 การสร้างความไว้วางใจ และหน่วยที่ 5 การมีแรงบันดาลใจ ได้กำหนดกระบวนการพัฒนา และการประเมินผลของรูปแบบไว้ด้วย (ธีระ รุญเจริญ, 2550; ทิศนา เขมมณี, 2551) และได้รับการพิจารณาตรวจสอบ ยืนยันจากผู้ทรงคุณวุฒิ โดยมีผลการประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ ในภาพรวมและทุกด้านอยู่ในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับงานวิจัยของจิตประสงศ์ ทมะนัน และคณะ (2564) ได้ศึกษารูปแบบการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมยุคใหม่ ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีประสิทธิผล พบว่า ผลการประเมินความเป็นประโยชน์และความเป็นไปได้ของรูปแบบแต่ละด้านอยู่ในระดับมากที่สุด และสอดคล้องกับงานวิจัยของธัญญา วุฒินิษฐ์ (2565) ได้ศึกษาการพัฒนาแบบการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมเพื่อยกระดับความสามารถของครูในการจัดการเรียนรู้ ที่เน้นทักษะในศตวรรษที่ 21 โรงเรียนเทศบาลวัดท่าสะอาด อำเภอมือง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ผลการพัฒนาแบบ ประกอบด้วย หลักการ วัตถุประสงค์ ระบบและกลไก วิธีดำเนินการ แนวทางการประเมิน และเงื่อนไข และผลการประเมินรูปแบบ โดยผลการประเมินรูปแบบมีความเหมาะสม และความเป็นไปได้ อยู่ในระดับมากที่สุด และมีความเป็นประโยชน์ อยู่ในระดับมากที่สุด

6.4 จากผลการทดลองใช้การพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่า ก่อนการทดลองใช้ ในภาพรวมและรายข้อทุกข้ออยู่ในระดับปานกลาง และหลังการทดลองใช้ ในภาพรวมและรายข้อทุกข้ออยู่ในระดับมากที่สุด และความพึงพอใจในการทดลองใช้รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่า ในภาพรวมและรายข้อทุกข้ออยู่ในระดับมากที่สุด เหตุที่เป็นเช่นนี้เนื่องจาก ผู้บริหารสถานศึกษาที่สมัครใจร่วมทดลองใช้รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา ได้เข้ารับการพัฒนาโดยการพัฒนาตามรูปแบบ ที่มีการกำหนดเนื้อหาในการพัฒนาที่ชัดเจน สอดคล้องกับตัวชี้วัดของการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์เป็นการเฉพาะ อันเกิดจากการศึกษาเอกสาร รวมทั้งการศึกษาประสบการณ์จากผู้บริหารที่ประสบผลสำเร็จ รวมทั้งรูปแบบการพัฒนาได้ส่งเสริมให้เกิดความสามารถที่ได้จากการเรียนรู้ตามรูปแบบไปใช้ในการแก้ปัญหาหรือสร้างสรรค์ให้เกิดการพัฒนา ทั้งทางด้านความรู้ ความสามารถ ทักษะเจตคติพฤติกรรม ค่านิยมหรือคุณธรรม ดังนั้น การพัฒนาผู้นำ โดยใช้รูปแบบจึงมีการดำเนินการอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง จึงทำให้ผู้บริหารได้รับการพัฒนาอย่างสูงสุด (McCaughey, 1998) โดยใช้กระบวนการพัฒนาที่หลากหลาย อาทิ การประชุมเชิงปฏิบัติการ เป็นการศึกษา อบรมหลักสูตรเกี่ยวข้อง เพื่อสร้างความเป็นผู้นำที่ดี สามารถจับประเด็นได้ถูกต้อง ใช้การศึกษาฐาน ซึ่งเป็นการศึกษาทฤษฎีที่เกื้อหนุนจากการทำงานในสภาพจริง เพื่อให้สามารถนำไปประยุกต์ใช้อย่างทันที่รวมทั้งการเรียนรู้โดยการปฏิบัติจริง เป็นการแสวงหาประสบการณ์ที่เกิดจากการทำงาน นับเป็นสิ่งที่มีความสำคัญต่อการใช้ภาวะผู้นำให้มีประสิทธิผล (Dubrin, 2010) จึงส่งผลให้หลังการทดลองใช้ ในภาพรวมและรายข้อทุกข้ออยู่

ในระดับมากที่สุด และจากการดำเนินการตามรูปแบบ เกิดผลดีต่อการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษา จึงทำให้ผลการประเมินความพึงพอใจในการทดลองใช้รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา ในภาพรวมและรายข้อทุกข้ออยู่ในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับการวิจัยของ สุธรรม ธรรมทัศน์านนท์ (2562) ได้ศึกษารูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า ผลการประเมินระดับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานหลังการพัฒนา สูงกว่าก่อนการพัฒนาทุกด้าน และผลการประเมินระยะติดตามผลการพัฒนา มีระดับสูงกว่าหลังการพัฒนาทุกด้าน และผลการประเมินระดับความพึงพอใจ รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยรวมอยู่ในระดับมาก

7. องค์ความรู้ใหม่

รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา เป็นการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งใช้การพัฒนาอย่างเป็นระบบ ด้วยวิธีการที่หลากหลาย คือ การศึกษาหาความรู้ด้วยตนเอง จำนวน 10 ชั่วโมง การประชุมเชิงปฏิบัติการ จำนวน 10 ชั่วโมง การศึกษาดูงาน จำนวน 10 ชั่วโมง และการลงมือปฏิบัติจริง จำนวน 70 ชั่วโมง รวมระยะเวลาในการศึกษาเรียนรู้ตามรูปแบบ จำนวน 100 ชั่วโมง ครอบคลุมองค์ประกอบ 5 องค์ประกอบ คือ ด้านการมีความยืดหยุ่นและปรับตัว ด้านการมีวิสัยทัศน์ ด้านการมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ด้านการสร้าง ความไว้วางใจ และด้านการมีแรงบันดาลใจ เมื่อนำไปใช้จึงส่งผลให้ผู้เข้ารับการพัฒนาเกิดภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ อันจะส่งผลให้เพิ่มขีดความสามารถให้กับผู้บริหารสถานศึกษา ในการบริหารจัดการ การศึกษาระดับอาชีวศึกษา ให้บรรลุเป้าหมาย ตามเจตนารมณ์ของการจัดการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

8. ข้อเสนอแนะ

8.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

8.1.1 จากผลการวิจัยที่พบว่า สภาพปัจจุบันของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง แสดงให้เห็นว่า การพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา เกิดขึ้นตามประสบการณ์ในการทำงาน จึงมีภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์แตกต่างกัน ส่งผลให้ประสิทธิภาพการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาแต่ละแห่งแตกต่างกันไปด้วย ดังนั้น เพื่อให้การพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาเป็นไปอย่างเป็นระบบ มีประสิทธิภาพ สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา จึงควรพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษา ให้มีภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์มากยิ่งขึ้น

8.1.2 จากผลการศึกษาที่พบว่า สภาพที่พึงประสงค์ของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด แสดงให้เห็นว่า ผู้บริหารสถานศึกษา มีความต้องการเข้ารับการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารสถานศึกษาให้เกิดความโดดเด่น บรรลุเป้าหมายขององค์กร ดังนั้น สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา จึงควรส่งเสริมให้ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษา จังหวัดกาฬสินธุ์ ได้เข้ารับการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ในโอกาสต่าง ๆ ที่เหมาะสมให้เพิ่มมากยิ่งขึ้น ด้วยการกำหนดให้เป็นส่วนหนึ่งของการอบรมพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษา

8.2 ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ปฏิบัติ

8.2.1 จากผลการศึกษาที่พบว่า รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษา จังหวัดกาฬสินธุ์ ที่พัฒนาขึ้นมีผลการประเมินหลังการทดลองใช้ ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และผู้เข้ารับการเรียนรู้ตามรูปแบบ มีความพึงพอใจในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด แสดงให้เห็นว่า รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหาร มีประสิทธิภาพในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ได้เป็นอย่างดี ดังนั้น สถานศึกษาจึงควรพิจารณา นำรูปแบบนี้ มาใช้ในการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษา ครูภายในสถานศึกษาในโอกาสที่เหมาะสมต่อไป

8.2.2 การนำรูปแบบไปปรับประยุกต์ใช้ ควรศึกษาวิธีการของรูปแบบให้เข้าใจ ปัจจัยความสำเร็จที่เกี่ยวข้อง ก่อนที่จะนำไปใช้ภายในสถานศึกษา

8.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป

8.3.1 ควรศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ ของผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียเกี่ยวกับผู้บริหารสถานศึกษา

8.3.2 ควรศึกษาปัจจัยการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา

8.3.3 ควรศึกษาความสัมพันธ์การพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ ระหว่างผู้บริหารสถานศึกษา กับ ครู กับ นักศึกษา

9. บรรณานุกรม

คติพงษ์ อ่อนไชย, สติพร เขาวนชัย และวิทยา จันทร์ศิลา (2565). แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาในอาชีวศึกษาจังหวัดพิจิตร สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา. *วารสารศูนย์พัฒนาการเรียนรู้สมัยใหม่*. 7(2). 65-76.
จิตประสงค์ ทมะนันต์, พงษ์ธร สิงห์พันธ์ และสุวิมล โพธิ์กลิ่น. (2564). รูปแบบการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมยุคใหม่ ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีประสิทธิผล. *วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร*. 9(3). 1202-1216.

- ทิตินา แชมมณี. (2551). **รูปแบบการเรียนการสอน : ทางเลือกที่หลากหลาย**. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธนัญญา วุฒิวณิชย์. (2565). การพัฒนารูปแบบการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมเพื่อยกระดับความสามารถของครูในการจัดการเรียนรู้ ที่เน้นทักษะในศตวรรษที่ 21 โรงเรียนเทศบาลวัดท่าสะท้อน อำเภอมือง จังหวัดเชียงใหม่. *วารสารปัญญา*. 29(3). 87-100.
- ธีระ รุญเจริญ. (2550). **รูปแบบและองค์ประกอบของรูปแบบ เอกสารประกอบการบรรยาย รายวิชาสัมมนาการบริหารการศึกษา**. อุบลราชธานี : มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.
- พงษ์ศักดิ์ บุญเกื้อ, ฉลาด จันทรมบัติ และประยุทธ ชูสอน. (2566). การพัฒนาโปรแกรมพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษา. *วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม*. 7(3). 182-199.
- พชพร เจริญศรี. (2567). **ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารกับ ประสิทธิภาพของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นราธิวาส เขต 2**. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.
- ภาสุณีย์ คำพันธ์. (2566). **การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหาร สถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาภาคพื้นใต้**. วิทยานิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต. สาขาวิชาการบริหารและพัฒนการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี. (2557). **การปฏิรูปการศึกษาในศตวรรษที่ 21**. กรุงเทพฯ : ชมรมปฏิรูปการศึกษา.
- รังสรรค์ ประเสริฐศรี. (2551). **ภาวะผู้นำ**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : ไดมอนด์อินบิสิเนสเวิลด์.
- สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2567). **ผลการประเมิน PISA 2022 : บทสรุป สำหรับผู้บริหาร**. กรุงเทพฯ : สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี.
- สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา. (2566). **รายงานประจำปี 2566**. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2554). **ยุทธศาสตร์การผลิตและพัฒนากำลังคนของประเทศ ในช่วงการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง พ.ศ. 2552—2561**. กรุงเทพฯ : สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- สุเทพ พงศ์ศรีวัฒน์. (2562). **ผู้นำเชิงสร้างสรรค์**. กรุงเทพฯ : เอ็กซ์เพิร์ทเน็ท.
- สุธรรม ธรรมทัศนานนท์. (2562). **รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา ขั้นพื้นฐาน**. *วารสารวิจัยทางการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ*. 14(2). 149-162.
- สุนทร สุวรรณพร. (2566). **ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ : พัฒนาผู้นำอย่างไรให้องค์กรเกิดปัญญาภาค**. *วารสารการบริหารจัดการและนวัตกรรมท้องถิ่น*. 5(7). 265-277.
- Dubrin, A. J. (2010). *Principles of leadership*. South-Western: Cengage Learning.
- McCauley, D. C. (1998). *Handbook of Leadership Development*. San Francisco : Jossey- bass.